

SÜHEYL Ü NEVBAHÂR ÜZERİNE DÜZELTMELER (2)

Sadettin ÖZÇELİK*

Özet

Her tarihî metnin elbette çok yönlü okuma güçlükleri vardır. İşte bu okuma güçlükleri nedeniyle tarihî metinler üzerine yapılan çalışmalarda birtakım okunma sorunları görülebilmektedir. Okunma sorunlarının en önemli sebebi metni anlamadan yapılan okumalardır. Oysaki metin okumak, metni anlamak ve değerlendirmek her şeyden önce ciddi bir bilimsel çalışmadır. Çünkü tarihi metin okuma işi hem geçmişî hem de günümüzü doğru değerlendirmemize katkı sağlar. Bu okumalar üzerinden geliştirilecek yorumların gerçekçi ve ufuk açıcı olması için elbette öncelikle okumanın kendisinin doğru olması gerekir. Hiçbir konuda yanlış bilgi üzerinde bilim yapılamayacağı açıktır.

İşte bu makalede Süheyl ü Nevbahâr'da kelime, tamlama ve birleşik yapıların okunmasında, anlaşılmasında ortaya çıkmış olan birtakım sorunlar üzerinde durulmaktadır. Süheyl ü Nevbahâr'dan konuya uygun örnekler sunulmakta ve düzeltmeler yapılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tarihî metin okumaları, kelime, tamlama ve birleşik yapıların doğru okunması sorunları, Süheyl ü Nevbahâr'dan örnekler.

Corrections on the *Süheyl ü Nevbahâr* (2)

Abstract

Every historical text, of course, has versatile reading difficulties. Because of these difficulties in reading, some problems of reading can be seen in studies on historical texts. The most important reason for the reading problems is the text reading the meaning. On the other hand, reading, understanding and evaluating the text is a serious scientific work, above all. Because the reading of historical texts contributes both to my past and present. Of course, in order for the comments to be developed through these readings to be realistic and horizon-first, it is essential that the reading

* Prof. Dr., Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü Türk Dili ve Edebiyatı ABD, sozcelik@dicle.edu.tr

itself is correct. It is clear that science cannot be made on false information in any other way. In this article, Süheyl ü Nevbahâr focuses on some problems that have arisen in the reading, comprehension and reading of unified structures. Examples from Süheyl ü Nevbahâr are presented and corrected.

Keywords: *Historical text reading, the problem of right reading word, word division and word combination, relevant examples from Süheyl ü Nevbahâr.*

Giriş

Süheyl ü Nevbahâr mesnevisi, Eski Anadolu Türkçesinin önemli metinleri arasında yer alır. Tarama Sözlüğü'ne de kaynaklık etmiş olan bu mesnevi altı bin beyite yaklaşan hacmiyle barındırdığı kelimeler ve deyimler açısından Türk Dilinin önemli bir hazinesidir. J. H. MORDTMANN *Süheyl ü Nevbahâr*'ın Berlin nüshasının tıpkıbasımını, ilk olarak bir ön söz ile birlikte yayımlamıştır (MORDTMANN, 1925). Cem DİLÇİN eserin transkripsiyonlu metnini bir kitap hâlinde yayımladı (DİLÇİN, 1991). DİLÇİN, bu kitabında *Süheyl ü Nevbahâr*'ın bilinen iki nüshasından¹ yararlanarak eserin metnini kurmuştur. DİLÇİN'in söz konusu kitabı inceleme, metin transkripsiyonu ve *Süheyl ü Nevbahâr*'da geçen Türkçe kelime ve deyimlerin işlendiği küçük bir sözlükten oluşmuştur. DİLÇİN'in adı geçen çalışmasının büyük bir emek ürünü olduğu şüphe götürmez.

Ancak her şeye rağmen tarihî metinlerin okunma sorunları uzun zaman sürebilir. İşte bu nedenle C. DİLÇİN'in kitabından sonra da *Süheyl ü Nevbahâr* metni üzerinde yeniden okuma ve söz varlığı açısından eleştirel anlamda tamamlayıcı çalışmalar devam etmiştir. Semih TEZCAN, DİLÇİN'in çalışmasında metinde okunamamış, yanlış okunmuş veya sözlükte yanlış anlamlandırılmış kelimelerle ilgili düzeltme notlarını *Süheyl ü Nevbahâr Üzerine Notlar* adıyla küçük bir kitap hâlinde yayımladı (TEZCAN, 1994). Semih TEZCAN bu kitaptan bir yıl sonra düzeltme notlarının devamı olarak benzer notlar içeren küçük bir makale yayımladı (TEZCAN, 1995). İbrahim TAŞ, *Süheyl ü Nevbahâr* mesnevisinin söz varlığı ile ilgili notlarını *Süheyl ü Nevbahâr'da Eskicil Öğeler* adıyla küçük bir kitap hâlinde yayımladı (TAŞ, 2009). Yazarın gözden geçirip kontrol ettiği bu kitap, ikinci defa yayımlandı (TAŞ, 2015). Ali CİN ise *Süheyl ü Nevbahâr*'ı yalnızca MORDTMANN nüshasına dayanarak yayımladı (CİN, 2012). Sadettin ÖZÇELİK ise *Süheyl ü Nevbahâr* metninin okunması üzerine düzeltmeler içeren iki bildiri sundu (ÖZÇELİK, 2012, 2017a) ve iki makale yayımladı (ÖZÇELİK, 2014, 2016). Ayrıca daha önce üzerinde durulmamış olan *Süheyl ü Nevbahâr* mesnevisinde kafiye tasarrufları konusunda bir makale yayımladı (ÖZÇELİK, 2017b).

1 J. H. Mordtmann, D. Dilçin (Geniş bilgi için bk. Dilçin, 1991: 27-36)

Özellikle hacimli tarihî metinleri okuyup değerlendirmeye çalışırken yorgunluk, dikkat dağılması vb. nedenlerle bağlamı dikkate almadan yapılan metin okumalarında birtakım eksiklikler veya yanlış okumalar olabilmektedir. Sabırla ve anlayarak okuma, sözlüklere sıklıkla başvurma metinle bütünleşmeyi, metnin yazıldığı dönemin dünyasını tanımayı ve metni doğru yorumlamayı kolaylaştırır. Böylece metnin yazıldığı dönemin diline nüfuz edip hâkim olmak ve metnin sorunlarını çözmek daha mümkün olur. Ayrıca metnin başka bölümleriyle ilgili çağrışımlar veya başka metinlerle desteklenebilen kanıtlar sayesinde karşılaşılan sorunlara çözüm yolları bulmak ve sonuç elde etmek mümkündür.

Ayrıca her yazma eserin içerdiği konu gereği farklı karakteristik özellikleri bulunabilir. Bu nedenle yazma eserlerin karakteristiğine uygun bakış açısıyla okunması ve yorumlanması önemlidir. Çünkü sözlü geleneğe dayanan eserlerin, mesnevîlerin tıp, eğitim, din vb. farklı konularda yazılmış eserlerin her birinin kendine özgü terimleri, dili ve başka birtakım özellikleri vardır. Bu özellikler hakkında okumalar yapmak, bilgi ve birikim sahibi olmak veya olmaya çalışmak, benzer metinler üzerinde yapılmış önceki ilgili çalışmalara başvurmak metinle ilgili okuma sorunlarının çözümüne katkı sunabilir.

Düzeltilmeler

Aşağıda *Süheyl ü Nevbahâr*'ın okunması sırasında ortaya çıkmış olan kelime veya kelimeden büyük dil yapılarının yanlış okunmuş örnekleri üzerinde durulmakta, ortaya çıkan karışıklıklar, sorunlar bağlam ve kurgu kılavuzluğunda çözüme kavuşturularak yeni okuma teklifleri beyit numaraları ve ilgili düzeltme başlıkları altında sunulmaktadır:

5 ide yim, édeyim → ide im; **im ét-**: işaret etmek

Yele emr eylerse kim éde im Tağı yün bigi ide didim didim (5)	Yele emreylerse o, bir im eder. Dağı yün gibi didim didim dider.
---	---

C. DİLÇİN, yukarıdaki beyitte dikkat çekilen kısmı *ide yim* şeklinde okumuş, söz konusu kelimeleri ise “*it- Etmek, yapmak*” ve “*yim Kaşla gözle yapılan işaret (bkz. yimle- DLT)*” (DİLÇİN, 1991: 616 ve 650) şeklinde açıklamıştır. A. CİN ise aynı ibareyi, *édeyim* (CİN, 2012: 3-6, 41) şeklinde okumuş ve *et-* fiili altında görülen geçmiş zaman 1. teklik kişi çekimi olarak işlemiştir (CİN, 2012: 514).

Söz konusu okuma şekilleri ve anlamlandırmalar metne uygun düşmüyor. Bu ibare metinde şeklinde yazılmıştır. İbarenin iki ayrı kelime olarak yazılmış olduğunu düşünüp *éde im* ‘işaret eder’ şeklinde okunması ve anlaşılması, metne gayet uygun düşer. Bu okuyuşa göre beyti yukarıda aktarıldığı şekilde anlamak uygundur.

307 koy-up → **kuy-up, dünyâ kuy-**: Dünyaya saldırmak

Ġanimet bil anı ki bir niçe gün Biri birimiz sohbetidür düğün (304) Ne var yoğisa mülkümüz mâlumuz Şükür hoş geçer kamudan hâlümüz (305) Ne gönülde var çirk ü ne dilde şirk Ne ol fikri kim dünyelik dër ü irk (306) Yimek içmek ü okımak yazmak Yigirek ki dünyâ kuyup azmak (307)	Ganimet bil benimlesin sen bugün. Sohbetimiz bizim içindir düğün. Malımız mülkümüz yoksa ne çıkar, Şükür günümüz herkesten hoş geçer. Gönlümüzde kir, dilimizde şirk yok. Toplayıp yığmak da aklımızda yok. Yiyip içmek ve okuyup hem yazmak Ne gerek dünyaya saldırıp azmak.
--	--

C. DİLÇİN, yukarıdaki 307. beyitte dikkat çekilen fiili *koyup* şeklinde okumuş ve ‘koymak’ olarak anlamıştır. Aynı okuyuşu ve anlamı A. CİN de benimsemiştir (CİN, 2012: 22-5, 606). Ancak bu okuma şekli ve anlam metne uygun düşmüyor.

Bağlama göre fiilin *kuy-up* okunması ve ‘saldırmak’ olarak anlaşılması gerekir. Çünkü Mesud, yukarıda da görüldüğü gibi, metnin bu kısmında yegenine birlikte kitap yazmayı teklif etmekte ve özet olarak yukarıda Türkiye Türkçesine aktarılmış olan düşünceleri ifade etmektedir. Bağlama göre *dünyâ kuy-* deyimini ‘dünyaya saldırmak’ anlamında kullanılmıştır. Ayrıca bu duruma göre deyimdeki *dünyâ* kelimesi üzerine sıfır *yönelme durumu eki* kullanılmış olduğu anlaşılıyor.

742 eyle- → **gile eyle-** ‘şikâyet etmek’

Bu devlet vakârını vërme yële Ki tâc eylemeye başuñdan gile	Talih, itibarı tüketmeyesin, Ki taç başından şikâyet etmesin.
--	--

A. CİN’in yukarıdaki beytin ikinci dizesinde dikkat çekilmiş olan yüklemi dizinde “*gile edicek*” (CİN, 2012: 530a) şeklinde işleme yapılmıştır. Buradaki deyim *gile eyle-* ‘şikâyet etmek’ şeklinde okunmalı ve anlaşılmalıdır. Nitekim fiil, şu beyitlerde *gile* ÷- şeklinde kullanılmıştır:

İşün varduğınca ilerü gele Şunuñ bigi kim ëtmeyesin gile (4162)	İşin gün geçtikçe iyiye gider. Şikâyet etme sen eldeki gider.
Kişi şükri koyup ëdicek gile Aña dostu ağlaya düşmen güle (4584)	Kişi şükürü koyup şikâyet ede. Ona dostu ağlar, düşmanı güle.

Söz konusu beyit yukarıda gösterildiği şekilde anlaşılabilir.

761 1. vire → **gönli vara; gönli var-**: içinden gelmek, razı olmak**2. görmek** → **görmez**

Anuñ gönli nice رآ vara kim kızın Bize vëre vü görmez ola yüzün	Onun gönlü nasıl varsın, kızını. Bize versin ve görmesin yüzünü.
---	---

C. DİLÇİN ve A. CİN'in (CİN, 2012: 52-10) yukarıdaki beytin birinci dizesinde geçen ve metindeki yazılışı gösterilmiş olan fiili yazılışına uygun olarak *vire* okuyuşu, metinde anlam vermiyor. Kanaatimce yazıcı burada ilk harekeyi üstün yerine yanlışlıkla *esre* olarak yazmıştır. Yani buradaki fiil *vara* okunacak şekilde yazılmış olmalıydı. Bu okuma şekline göre de beyitte *gönli var-* 'içinden gelmek, gönül razı olmak' deyimini kullanılmış olmalıdır.

Konunun anlaşılması için bir özet yapmak gerekiyor. Yemen hükümdarının oğlu Süheyl, âşık olduğu kızı arayıp bulmak için Çin'e gitmek ister. Ancak babası buna izin vermek istemez. Süheyl bundan önceki iki beyitte babasına şöyle diyor: 'Çin hükümdarı ya mezarı seçecek veya kızını sana verecek' dedin. Bu nasıl olabilir ki işte sen, beni gece gündüz yanından ayırmıyorsun' (759-760. beyitler). Süheyl, yukarıdaki beyitte de söze devam ederek şöyle diyor: Yüzünü görmeyeceğini bildiği hâlde hükümdarın gönül kızını bize vermeye nasıl razı olacak.

C. DİLÇİN, ayrıca söz konusu beytin ikinci dizesinde geçen ve yukarıda dikkat çekilmiş olan fiili ise *görmek* şeklinde okumuştur. A. CİN, DİLÇİN'in bu okuma şeklini de benimsemiştir (CİN, 2012: 52-10). Oysa fiil, M nüshasında *görmez* okunacak şekilde yazılmıştır ve fiilin yukarıda anlattığımız bağlama uyan şekli de *görmez* olmalıdır. Beytin yukarıda gösterildiği şekilde anlaşılması uygundur.

1163 nakkaşa → Nakkaş

Dönüp dedi Nakkaş ki ey bahtiyâr Süheylüh elinde degül ihtiyâr	Nakkaş dönüp dedi ki: Ey bahtiyar! Süheyl'in elinde değıl ihtiyar.
--	---

C. DİLÇİN, yukarıdaki beyitte dikkat çekilmiş olan özel adı, metindeki yazılışına uygun olarak *nakkaşa* şeklinde okumuştur. A. CİN de aynı okuma şeklini benimsemiştir (CİN, 2012: 15). Ancak bu okuma şekli hem vezin hem de metne uymuyor.

Söz konusu özel ad, *Nakkaş* şeklinde okunmalıdır. Çünkü kanaatimce metinde kelimenin sonundaki *he* fazladan yazılmıştır. Bu okuma şekli bağlam ve vezne de uyar. Çünkü beyitten önceki iki beyitte Süheyl'in davetlisi olan Çin hükümdarı, Süheyl'in veziri olup tercümanlık yapan *Nakkaş*'a şarap kadehinin ilk önce kendisine sunulmasına itiraz ediyor. Ardından yine *Nakkaş*'a hitaben kendi âdetlerine göre önce Süheyl'in şarap içmesi ve daha sonra kendisine şarap sunulması gerektiğini söylüyor. Bunun üzerine, durumu idare etmeye çalışan *Nakkaş*, Çin hükümdarına bir açıklama yapma ihtiyacı duyuyor ve 1163-1166. beyitlerde şöyle diyor:

Dönüp dedi Nakkaş ki ey bahtiyâr Süheyl'ün elinde degül ihtiyâr Atası elini tutup kıldı 'ahd İçürimedük niçe êtdükse cehd Demiş kim Çalap ger erüre gelem Kadeh girü atam elinden alam Şehen-şâh gerek kim ala kıla nüş Ki ola Süheyl-i Yemen göñli hoş (1163-1166)	Nakkaş dönüp dedi ki: Ey bahtiyar! Süheyl'in elinde değil ihtiyar. Babası ettirdi ona yemini. İçiremedik bir tek dirhemini. Demiş: Hak, beni ulaştırıya gelem. Kadehi babamın elinden alam Şahlar şahı şarabı alıp içsin. Hoş olsun gönü Yemenli Süheyl'in.
--	--

Yukarıda da görüldüğü gibi söz konusu beyitte ve devamındaki diğer beyitlerde konuşan *Nakkaş*'in kendisidir.

1278 kaydın yi- → kayıt yê- endişe etmek

Şeh eydür kim anı ben öñdin dedüm Bu sen dedüğün kaydın evvel yêdüm	Şah der ki: Onu en başta söyledim. Âdetimizin kaygısını yedim.
---	---

C. DİLÇİN ve A. CİN yukarıdaki beytin ikinci dizesinde dikkat çekilmiş olan fiili sözlükte “*kaydın yi- Gam yemek*” (DİLÇİN, 1991: 620a ve CİN, 2012: 587a) şeklinde işlemiştir. Fiilin sözlükte *kayıt yê-* ‘endişe etmek’ şeklinde işlenmesi gerekirdi. Buna göre beyit, yukarıda gösterildiği şekilde anlaşılabilir.

1341 gücin üz- → güc üz-: gücünü kesmek, etkisiz hâle getirmek.

Yüce köşk 'âli sarâylar düzer Niçe kişinün anda gücin üzer	Yüce köşk ve güzel bir saray yapar. Nice kişinin o gücünü keser.
--	---

C. DİLÇİN, yukarıdaki beytin ikinci dizesindeki fiili sözlükte “*gücin üz-: Bir şey yapamaz duruma getirmek, kuvvetini kesmek.*” (DİLÇİN, 1991: 610a) şeklinde işlemiştir. A. CİN ise bu fiili, “*gücin: Güçlülükle*” başlığı altında “*g. üz-: Bir şeyi yapamaz duruma getirmek*” (CİN, 2012: 541) şeklinde işlemiştir.

Söz konusu fiil, sözlükte “*güc üz-: Gücünü kesmek, zayıf düşürmek.*” şeklinde işlenmeli ve anlaşılmalıdır. Buna göre beyit, yukarıda gösterildiği şekilde anlaşılabilir.

1496 büküm → büküm ol-: kolaylaşmak

Ne var ağır olasıa bu yüküm Bola kim dürüşdügüm ola büküm	Yüküm ağırlaşacaksa ne çıkar. Belki çalıştığım kolaya çıkar.
---	---

C. DİLÇİN, yukarıdaki beyitte dikkat çekilmiş olan kelimeyi *büküm* okumuş ve kelimeye “*Yufkanın dört köşe olarak dürülmüş biçimi (?)*” (DİLÇİN, 1991: 595b) şeklinde tereddüt belirterek anlam vermiştir. A. CİN, kelimeyi aynı şekilde okumuş (CİN, 2012: 100-1) ve sözlükte “*Yufkanın katlanmış şekli*” (CİN, 2012: 474a) anlamını vermiştir. Ancak bu anlamlar metne hiç uymuyor.

Bağlama göre buradaki *büküm* kelimesinin beyitteki *ol-* fiiliyle birlikte kullanıldığı ve fiilin *büküm ol-* ‘kolaylaşmak’ şeklinde okunması ve anlaşılması gerektiği açıkça görülüyor. Beyit, Türkiye Türkçesine yukarıda gösterildiği gibi aktarılabilir.

1520 1. birine → yerine, **yérine olıma-**: ayakta duramamak

2. göñli bi-hoz düş-: bayılmak

Çü şî'ri okudı göñli hem yérine Olımadı vü düşdi bi-hoz yine	Okuyup şiir, duramaz yerinde. Baygın hâlde düştü yer üzerinde.
---	---

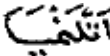
C. DİLÇİN, yukarıdaki ilk dizenin sonunda dikkat çekilmiş olan kelimeyi *birine* şeklinde okumuştur. A. CİN de aynı okuma şeklini benimsemiştir (CİN, 2012: 101-11). Ancak bu okuma şekli beyitte anlam vermiyor.

Kelimenin doğru okuma şekli *yérine* olmalıdır. Ayrıca bu kelimenin, beyitte *ol-* fiiliyle birlikte bir deyim olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Yani fiil, sözlükte *yérine olıma-* şeklinde işlenmeli ve ‘ayakta duramamak’ olarak anlaşılmalıdır.

Ayrıca beyitteki *göñli bi-hoz düş-* deyimini ise ‘bayılmak’ anlamında kullanılmıştır. Bu durumda beyit yukarıda gösterildiği şekilde anlaşılabilir.

1653 eğlenmeye, etlenmeye → öğlenmeye

Kız uş gördi kim ol öğün dèrdidi Öğinde hiç öğlenmeye dèr idi	Kız, aklından ‘bu ayılmaz’ der idi. Sonra gördü Süheyl, aklını derdi.
---	--

C. DİLÇİN, yukarıdaki beytin ikinci dizesinde dikkat çekilen ve metinde şeklinde yazılmış olan fiili yazılışına uygun olarak *etlenmeye* okumuş ve sözlükte “*Kendi kendine etmek, öyle yapmak (?) (bkz. Etle- Yapmak, etmek, eylemek EUTS)*” (DİLÇİN, 1991: 606a) şeklinde anlam vermiştir. A. CİN ise fiili *eğlenmeye* (CİN, 2012: 109-11) şeklinde okumuş ve sözlükte “*oyalananmak, vakit geçirmek*” (CİN, 2012: 507) anlamını vermiştir. Ancak bu okuma şekilleri ve anlamlar bağlama uymuyor.

Kanaatimce burada söz konusu fiil, bağlama uygun olarak *öğlenmeye* şeklinde okunmalı ve ‘ayılmayacak’ olarak anlaşılmalıdır. Yazıcının burada yazım yanlışlığı yaptığını, *kef* yerine *te* yazmış olduğunu ve fiili *ötre* yerine *üstün* ile harekelemiş olduğunu düşünüyorum. Beyitteki bağlam, *öğlenmeye* okuyuşunu ve teklif ettiğimiz ‘ayılmayacak’ anlamını destekler. Aşk sarhoşluğuyla Nevbahar’ı gören Süheyl, bayılmış ve kendinden geçmiştir. Kız, bayılmış olan aşğının kolay ayılmayacağını düşünür. Buna göre beyit yukarıda gösterildiği gibi anlaşılabilir.

Nitekim *öğlen-* fiili için Tarama Sözlüğü 3058’de “*Kendine gelmek, akli başına gelmek, aklını başına toplamak, akıllanmak*” anlamları verilmiş ve Süheyl ü Nevbahâr’da geçen şu iki beyit de tanık olarak gösterilmiştir:

Atı dinlenüp kendü eğlendidi Birezçük ol arada öglendidi (3562) Bizüm ile birkaç gün eğlendidi Serāsime olmuşken öglendidi (4519)	Atı dinlenirken o oyalandı. Biraz o arada kendine geldi. (3562) Bizimle birkaç gün oyalandıydı. Sersem olmuş iken hem ayıldıydı. (4519)
--	--

1662 öksüz → ögsüz

Heman lahza gitti Süheylün ögi Yerinürdi yerinde ögsüz bigi	Bir anda Süheyl’in aklı gitmişti. Bir deli gibi yere yığılmıştı.
---	---

C. DİLÇİN, yukarıdaki beyitte dikkat çekilmiş olan kelimeyi öksüz okumuştur (DİLÇİN, 1991: 1662). A. CİN de aynı okuma şeklini benimsemiştir (CİN, 2012: 110-5). İ. Taş da kelimenin öksüz ‘annesiz’ olduğunu düşünmüştür (TAŞ, 2015: 76). Ancak bu okuma şekli ve anlam, bağlama uymaz.

Kanaatimce söz konusu kelime ögsüz ‘aklını yitirmiş, deli, sersem’ şeklinde okunmalı ve anlaşılmalıdır. Nitekim bu okuma şekline göre beyitte bir aliterasyon da ortaya çıkmış oluyor. Beyit, yukarıda gösterildiği şekilde anlaşılabilir.

1674 getür- → götür-: yemek

Turup köşke ağdılar oturdılar Süci taşdup nukl götürdiler	Kalkıp çıktılar, köşkte oturdular. Şarap getirip çerez götürdüler.
---	---

C. DİLÇİN ve A. CİN yukarıdaki ikinci dizinin yüklemine yazılışına uygun olarak *getürdiler* okumuştur (DİLÇİN, 1991: 1674; CİN, 2012: 111-2). Ancak bu okuma şekli bağlama uygun düşmüyor.

Söz konusu fiilin *götür-* okunması ve ‘yemek yemek’ olarak anlaşılması gerekir. Yazıcının, D nüshasında kelimenin ilk hecesini ötre yerine yanlışlıkla *üstün* olarak yazdığı anlaşılıyor. Nitekim günümüzde de *götür-* fiili ‘yemek yemek’ anlamında (Türkçe Sözlük 975b/9.) kullanılmaktadır. Ayrıca fiilin M nüshasında *götürdiler* okunacak şekilde yazılmış olduğunu, bu durumun araştırmacıların dikkatinden kaçtığını da belirtmek gerekiyor.

1907 kadem-rencesin → kadem-rence eyle-: ilgi göstermek; sin (<sen)

Şükür sini gördüm ki biñ ancasin Diriğ eylemedün kadem-rence sin	Binler şükür seni gördüğüm için. Lütfedip sen beni hem kabul ettin.
--	--

Yukarıdaki beytin sonunda geçen ve başlıkta dikkat çekilen ibare, araştırmacılar tarafından *kadem-rencesin* şeklinde okunmuştur (DİLÇİN, 1991: 1907, CİN, 2012: 126-10). Fakat bu okuma şekli bağlama uygun düşmüyor.

Beyitte bu okuma ile ilgili olarak iki düzeltme yapmak gerekiyor. Burada *kadem-rence eyle-* fiili, ‘ilgi göstermek’ anlamında kullanılmış olup bundan sonra gelen ve metinde *sin* okunacak şekilde yazılmış olan kelime ise *sen* zamiridir. Nitekim *sen* zamiri birinci dizide de *sini* ‘seni’ şeklinde geçmiştir. Mesud, beyitte kelimedeki *e>i* ünlü değişikliğini iki defa yaparak (*sen> sin*) hem birinci dizile kafiyeye kurmak için bir tasarrufta bulunmuş hem de beyitte bir aliterasyon oluşturmuştur.² Bu durumda söz konusu ibarenin *kadem-rence sin* okunması ve beytin yukarıda gösterildiği şekilde anlaşılması uygun olacaktır.

1939 kelecik → gelecek: gelecek

Bu sözi kim demişler inen hak durur Ki her bir gelecek yakıncak durur	Söylenmiş olan söz, elbet yakındır. Her gelecek zaman mutlak yakındır.
---	---

C. DİLÇİN, yukarıdaki beyitte dikkat çekilen kelimeyi *kelecik* okumuş ve “*Bir tek söz*” (DİLÇİN, 1991: 620b) şeklinde anlamıştır. A. CİN, kelimeyi aynı şekilde okumuş (CİN, 2012: 128-12) ve “*Tek bir söz*” (CİN, 2012: 588b) şeklinde anlamıştır. Ancak bu okuma şekli ve anlamlar bağlama uygun düşmüyor.

Söz konusu kelime *gelecek* okunup anlaşılmalıdır. Metinde kelimenin son hecesinde *üstün* yerine yanlışlıkla *esre* yazılmıştır. Mesud, burada “*Gelmesi muhakkak olan her şey, uzak da olsa yakındır*”³ anlamındaki meşhur sözü eksiltile şekilde kullanmıştır. Beyit, Türkiye Türkçesine yukarıdaki şekilde aktarılabilir. Mesud, beyitte eksiltile de olsa bir iktibas yapmıştır, denilebilir.

Kısaltmalar

D nüshası: *Süheyl ü Nevbahâr*, Dehri Dilçin nüshası.

M nüshası: *Süheyl ü Nevbahâr*, Mordtmann nüshası.

TarS: *Tarama Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu yayınları.

Kaynaklar

CİN, Ali (2012), *Mesud bin Ahmed Süheyl ü Nev-Bahâr (Kenzü'l-Bedâyi')*, *İnceleme- Metin- Dizin*, Konya, Eğitim Yayınevi.

DİLÇİN, Cem (1991). *Mes'ud bin Ahmed Süheyl ü Nev-Bahâr; İnceleme- Metin- Sözlük*, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 51.

MORDTMANN, J. H. (1925), *Suheil und Nevbehâr*, Hannover.

MÜTERCİM ASİM EFENDİ (2000), *Burhân-ı Katı*, Ankara, Türk Dil Kurumu yayınları, 733.

ÖZÇELİK, Sadettin (2012), “Süheyl ü Nevbahâr Üzerine Düzeltmeler”, *Ali Emiri Hatırasına VIII. Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu'nda Sunulmuş Bildiri*, Diyarbakır.

ÖZÇELİK, Sadettin (2014), “Süheyl ü Nevbahâr Üzerine Düzeltmeler”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi (TEKE)*, Haziran 2014, s.62-79.

2 Süheyl ü Nevbahâr'da Kafiye Tasarrufları konusu için bk. Özçelik, 2017b.

3 İbn-i Mâce, *Mukaddime: 7/46; Fezû'l-Kadir*, C.2, s.178.

- ÖZÇELİK, Sadettin (2016), “Tarihî Metin Okumalarında Kelimeyi Bölme ve Kelimeleri Birleştirme Sorunları: *Süheyl ü Nevbahâr*’dan Örnekler”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi (TEKE)*, Aralık 2016, s.1593-1602.
- ÖZÇELİK, Sadettin (2017a), “Tarihî Metinlerde Yuvarlak Ünlülerin Okunması Sorunu: *Süheyl ü Nevbahâr*’dan Örnekler”, *Uluslararası 8. Türk Dil Kurultayı’nda Sunulmuş Bildiri*, Ankara.
- ÖZÇELİK, Sadettin (2017b), “Süheyl ü Nevbahâr’da Kafiye Tasarrufları”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 18, İstanbul 2017, 425-440.
- Tarama Sözlüğü* (1977), Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TAŞ, İbrahim (2009), *Süheyl ü Nevbahâr’da Eskicil Öğeler*, Konya, Palet Yayınları.
- TAŞ, İbrahim (2015), *Süheyl ü Nevbahâr’da Eskicil Öğeler*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1141.
- TEZCAN, Semih (1994), *Süheyl ü Nevbahâr Üzerine Notlar*, Ankara: Simurg Yayınları.
- TEZCAN, Semih (1995), “Süheyl ü Nevbahâr Üzerine Notlara Birkaç Ekleme”, *Türk Dilleri Araştırmaları Cilt: 5*, (s. 239-245), Ankara, Simurg Yayınları.
- Türkçe Sözlük* (2011), Türk Dil Kurumu yayınları, Ankara.